

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКУ

Анотація. Розглянуто існуючі підходи до визначення сутності економічної категорії "конкурентоспроможність" і на підставі їх теоретичного узагальнення уточнено сутність та зміст поняття "конкурентоспроможність банку" з урахуванням специфіки банківської діяльності. Визначено основні характеристики конкурентоспроможності банківської установи.

Аннотация. Рассмотрены существующие подходы к определению сущности экономической категории "конкурентоспособность" и на основании их теоретического обобщения уточнены сущность и содержание понятия "конкурентоспособность банка" с учетом специфики банковской деятельности. Определена сущность основных характеристик конкурентоспособности банковского учреждения.

Annotation. The paper studies the existing approaches to defining the essence of the economic category of "competitiveness" and on the basis of their theoretical generalization specifies the essence and the content of the concept of "bank's competitiveness" in terms of banking activities specifics. The essence of the main characteristics of the competitiveness of bank institutions has been defined.

Ключові слова: конкурентоспроможність банку, конкурентні переваги, конкурентна позиція, конкурентний потенціал.

У сучасних умовах ведення банківського бізнесу пріоритетним завданням є досягнення та збереження високого рівня конкурентоспроможності вітчизняних банківських установ як на внутрішньому, так і на зовнішніх (регіональних, світовому) фінансових ринках. Крім того, ефективність інтеграції національної банківської системи до світових ринків фінансових послуг залежить від спроможності українських банків успішно конкурувати на ринку банківських послуг в умовах постійної зміни зовнішнього середовища.

Якщо проблеми ринкової конкуренції взагалі в економічній літературі досліджені досить глибоко, то проблемам забезпечення конкурентоспроможності в банківському секторі приділяється дещо менше уваги. Незважаючи на численну кількість праць, присвячених даній тематиці, автори розходяться у визначенні сутності економічних категорій конкурентоспроможності та недостатньо уваги приділяють дослідженню конкурентоспроможності банку як специфічного суб'єкта фінансового ринку.

Дослідженню конкурентоспроможності банків присвячено наукові праці відомих зарубіжних вчених: М. Портер, М. Файск, Н. Казаренкова, Д. Рікардо, В. Перехожев, А. Маршал, Й. Шумпетер, Е. Чемберлін, П. Самуельсон, Дж. Робінсон, А. Смітт [1 – 3] тощо. Серед вітчизняних дослідників проблеми забезпечення конкурентоспроможності банків висвітлювались у роботах таких вчених, як: Р. Фатхутдінов, Г. Азоев, З. Васильченко, В. Міщенко, Ю. Заруба, В. Юданов, Іванов Ю. Б., Тищенко О. М., С. Козьменко, А. Градов [4; 5].

Метою статті є дослідження існуючих підходів до визначення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання та, на підставі їх теоретичного узагальнення, уточнення сутності та змісту економічної категорії "конкурентоспроможність банку" та визначення основних характеристик конкурентоспроможності банку.

У загальному вигляді в економічній літературі конкурентоспроможність трактується як властивість об'єкта, що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення ним конкретної потреби порівняно з аналогічними об'єктами представленими на даному ринку [4]. Фатхутдінов Р. А. зазначає, що конкурентоспроможність об'єкта визначається стосовно конкретного ринку або конкретної групи споживачів, яка сформована за відповідними ознаками стратегічної сегментації ринку.

Розкрити сутність економічної категорії "конкурентоспроможність" можна, виокремивши декілька підходів, залежно від рівня конкуренції.

Конкурентоспроможність на рівні країни або на рівні національної економіки в умовах глобалізації фінансових ринків робить її більш привабливою у середньо- та довгостроковому аспекті для інвесторів. Країна, що не має системного бачення власної конкурентоспроможності або неконкурентоспроможності, і відповідно не має стратегії по її формуванню, ризикує зайняти позицію інвестиційно непривабливої і неконкурентоспроможної.

Конкурентоспроможність на рівні суб'єкта господарювання (підприємства, банку), під якою розуміють його здатність до ефективної господарської діяльності та забезпечення прибутковості за умов конкурентного ринку, тобто здатність забезпечувати випуск і реалізацію конкурентоспроможної продукції та реалізувати її за цінами, нижчими, ніж у конкурентів [6].

Більш точне визначення конкурентоспроможності організації пропонує Гарчук Ю. О. [7], розглядаючи її як комплексну порівняльну характеристику, яка відображає рівень переваги сукупності оцінних показників діяльності, що обумовлюють успіх підприємства на певному сегменті ринку за певний проміжок часу відносно сукупності

показників конкурентів. Дане трактування наголошує на тому, що конкурентоспроможність організації є відносним показником і визначається тільки відносно підприємств, які належать до однієї галузі (займаються одним і тим самим видом діяльності) і виробляють (реалізують) аналогічні товари (товари-субститути).

Конкурентоспроможність продукції (товару, виробу), під якою прийнято розуміти ступінь реальної чи потенційної відповідності її на певний момент вимогам цільових груп споживачів або обраного ринку за найважливішими характеристиками: технічними, економічними, екологічними тощо, та здатність задовольнити потреби основних споживачів більшою мірою ніж товари-аналоги конкурентів [5]. Вихід на ринок з конкурентоспроможним товаром (послугою) є ключовим моментом у діяльності організації з засвоєння ринку та закріплення на ньому.

Сутність категорії "конкурентоспроможності банку" в економічній літературі розглядається через такі категорії: "конкурентна перевага", "конкурентна позиція", "конкурентний потенціал".

Першочерговим завданням для банків у контексті забезпечення високого рівня конкурентоспроможності на ринку банківських послуг є забезпечення високого рівня конкурентних переваг порівняно з прямими та потенційними конкурентами на підставі розширення спектру банківських продуктів та послуг відповідно до потреб клієнтів, запровадження інноваційних банківських продуктів, підвищення якості обслуговування клієнтів, оптимізації вартості залучення та розміщення банківських ресурсів.

Під конкурентною позицією в загальному вигляді розуміють певну позицію суб'єкта господарювання відносно його конкурентів; місце суб'єкта господарювання на конкретних сегментах ринку зовнішнього середовища стосовно конкурентів; певне становище підприємства в ринковому сегменті за рахунок більш ефективної реалізації обраної ним конкурентної стратегії порівняно з підприємствами-конкурентами. Тобто, конкурентна позиція банку є результатом конкурентної боротьби і становить основу для подальшого існування в конкурентному середовищі [8].

Здатність банку підтримувати сталу конкурентну позицію на ринку протягом тривалого часу визначається конкурентним потенціалом, який "відображає можливості, наявні у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства для його функціонування та розвитку". Вчені стверджують, що конкурентний потенціал є необхідною передумовою збереження та розвитку конкурентних переваг суб'єкта конкурентної боротьби; наявність конкурентного потенціалу є запорукою досягнення підприємством високих конкурентних позицій та підвищення її внаслідок реалізації ефективної конкурентної стратегії протягом визначеного періоду часу.

Отже, сутність категорії "конкурентоспроможність" вчені розглядають відносно різних суб'єктів конкуренції, що дозволило виокремити три підходи та за результатами узагальнення літературних джерел і синтезу найбільш характерних особливостей конкурентоспроможності суб'єктів конкурентної боротьби виділити таке визначення категорії "конкурентоспроможність банку": це комплексна інтегрована порівняльна характеристика банку, яка визначається його наявним конкурентним потенціалом для реалізації існуючих та створення нових конкурентних переваг, що дозволяє забезпечити провідну конкурентну позицію на ринку банківських послуг, яка передбачає здатність забезпечувати відповідність послуг запитам споживачів в умовах конкурентної боротьби.

Наук. керівн. Тисячна Ю. С.

Література: 1. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М. : Вильямс., 2002. – 496 с. 2. Казаренкова Н. П. Конкурентоспособность коммерческого банка на региональном рынке кредитных услуг населению : дис. канд. экон. наук : 08.00.10. / Н. П. Казаренкова. – Курск, 2006. – 167 с. 3. Прехожев В. А. Современные подходы к пониманию категорий "банковский продукт", "банковская услуга" и "банковская операция" / В. А. Прехожев // Финансы и кредит. – 2002. – № 21. – С.23–33. 4. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – К. : "Издательско-книготорговый центр "Маркетинг", 2002. – 8892 с. 5. Азоев Г. Л. Конкуренция: анализ, стратегия и практика / Г. Л. Азоев. – К. : Центр экономики и маркетинга, 1996. – 208 с. 6. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства : монографія / за заг. ред. д-ра экон. наук, професора Іванова Ю. Б., д-ра экон. наук, професора Тищенко О. М. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 384 с. 7. Гарачук Ю. О. Підвищення ефективності діяльності підприємства за рахунок конкурентоспроможності / Ю. О. Гарачук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 2(80). – С. 60–65. 8. Никонова И. А. Стратегия и стоимость коммерческого банка / И. А. Никонова, Р. М. Шапгунов. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. – 304 с.